

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De dubbele achternaam

Punselie, E.C.C.

Citation

Punselie, E. C. C. (2023). De dubbele achternaam. *Juridische Berichten Voor Het Notariaat*, 2023(7/8), 4-7. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3718595>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3718595>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

31. De dubbele achternaam

E.C.C. PUNSELIE

Sinds 1998 kunnen ouders kiezen of hun kinderen de geslachtsnaam van de vader of van de moeder krijgen. Vanaf 1 januari 2024 komt hier met de inwerkingtreding van de Wet van 24 maart 2023 (Introductie gecombineerde geslachtsnaam) een extra keuzemogelijkheid bij. Ouders kunnen er vanaf 1 januari 2024 ook voor kiezen dat hun kinderen een dubbele geslachtsnaam krijgen, die bestaat uit een combinatie van de geslachtsnamen van beide ouders. In deze bijdrage licht de auteur de nieuwe keuzemogelijkheid toe en gaat in op de gevolgen van de nieuwe keuzemogelijkheid voor de juridische praktijk.

1. Inleiding

Op de wet die een keuze voor een dubbele geslachtsnaam mogelijk maakt, werd al lang gewacht. Reeds in 2006 werd met een amendement geprobeerd om deze mogelijkheid in Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek (hierna: BW) in te voeren, maar deze poging strandde. Het amendement werd na forse kritiek van de Raad van State ingetrokken (*Kamerstukken II 2005/06, 29353, nr. 18; Kamerstukken II 2005/06, 29353, nr. 20 en Handelingen II 2007/08, 50, p. 3680-3681*). Een door de toenmalig minister van Justitie ingestelde werkgroep bracht in 2009 een rapport (*Bouwstenen voor een nieuw naamrecht*) uit met aanbevelingen om het Nederlandse naamrecht grondig te herzien, waaronder invoering van de keuzemogelijkheid voor een dubbele geslachtsnaam. In opeenvolgende kabinetten werd aan de uitvoering van deze aanbevelingen geen prioriteit verleend, maar na een in 2019 door de Tweede Kamer aangenomen motie, kwam dan toch een wetsvoorstel van de rol en dat leidde tot de wet van 24 maart 2023, *Stb.* 2023, 116. De wet zal in werking treden op 1 januari 2024. Met de nieuwe wet is niets veranderd aan het moment waarop ouders de naamskeuze uiterlijk kunnen doen, en evenmin aan de wijze waarop zij dat kunnen (zie hiervoor par. 2). Ook de zogenoemde vangnetnorm – de geslachtsnaam die het kind krijgt als de ouders geen gebruik maken van de mogelijkheid om met het gezamenlijk afleggen van een verklaring de geslachtsnaam van hun kind te kiezen – is ongewijzigd gebleven (zie hiervoor par. 3). De nieuwe wet bevat ook wijzigingen in Boek 1 BW BES, geldend in de overzeese bijzondere gemeenten van Nederland, te weten Bonaire, Sint Eustatius en Saba; de wijzigingen in het Europees-Nederlands BW worden zoveel mogelijk doorgevoerd in Boek 1 BW BES. Op de enkele afwijkingen in verband met de hier niet langer bestaande brieven van wettiging en dergelijk wordt niet nader ingegaan. Voor het

Europese deel van Nederland behelst de nieuwe wet ook enkele wijzigingen van Boek 10 BW (zie hiervoor par. 4).

2. De nieuwe keuzemogelijkheid

Art. 1:5 BW vormde al niet een schoolvoorbeeld van een prettig leesbare bepaling en dat is er met het toevoegen van de nieuwe keuzemogelijkheid bepaald niet beter op geworden. De extra keuzemogelijkheid is toegevoegd aan diverse leden van art. 1:5 BW. Waar in dit artikel een keuze werd geboden tussen de geslachtsnamen van de ouders (of van de ouder en een ander dan de ouder etc.), is hieraan toegevoegd een keuze voor de geslachtsnaam van beide ouders in een vrij te bepalen volgorde (of van de ouder en een ander dan de ouder etc.). Dit betekent dus dat vader Jansen en moeder Bakker verschillende opties hebben voor de geslachtsnaam van hun kinderen: Jansen, Jansen Bakker, Bakker Jansen en Bakker. Het nieuwe lid 14 van art. 1:5 BW bepaalt dat als de geslachtsnaam van een ouder reeds een gecombineerde geslachtsnaam is, hiervan maximaal één deel kan worden doorgegeven. Deze beperking voorkomt dat we binnen enkele generaties te maken zouden krijgen met enorme reeksen namen, omdat er telkens een of twee naamdelen aan zijn toegevoegd. Ook in landen waarin de dubbele naam al langere tijd bestaat, is het gebruikelijk dat uit de combinatie steeds slechts één deel wordt doorgegeven om te combineren met één naamdeel van de andere ouder. Ouders die allebei reeds een gecombineerde geslachtsnaam hebben, kunnen kiezen uit 10 verschillende opties. Ter verduidelijking een voorbeeld: vader Jansen Bakker en moeder Pietersen Veldman kunnen kiezen uit: 1. Jansen Bakker, 2. Pietersen Veldman, 3. Jansen Pietersen, 4. Pietersen Jansen, 5. Jansen Veldman, 6. Veldman Jansen, 7. Bakker Pietersen, 8. Pietersen Bakker, 9. Bakker Veldman en 10. Veldman Bakker.

Ze kunnen niet kiezen voor: Jansen (noch voor Bakker, Pietersen of Veldman), omdat ze niet een gecombineerde geslachtsnaam mogen ‘terugbrengen’ tot een enkelvoudige. Ze kunnen evenmin kiezen voor Bakker Jansen (of voor Veldman Pietersen), omdat als zij kiezen voor de geslachtsnaam van één ouder, die gehele geslachtsnaam doorgaat naar de volgende generatie en dus niet een in volgorde gewijzigde geslachtsnaam.

Het uitgangspunt van eenheid van naam in het gezin, inhoudende dat volle broertjes en zusjes in beginsel dezelfde geslachtsnaam dragen, is gehandhaafd. Er kan dus alleen worden gekozen bij het eerste kind van dezelfde ouders. Op dit uitgangspunt bestond al een uitzondering: als de familierechtelijke betrekking met het kind pas ontstaat als het kind ten minste zestien jaar oud is, dan legt het kind bij de erkenning, gerechtelijke vaststelling ouderschap of adoptie zelf de verklaring af over de geslachtsnaam die het wil dragen. Met de nieuwe wet is hieraan een extra uitzondering toegevoegd voor kinderen die geadopteerd worden (zie lid 3 van art. 1:5 BW in verbinding met hetgeen nieuw is toegevoegd voor de laatste volzin van lid 8). Voor hen geldt voortaan dat er ook gekozen kan worden voor het behoud van de oorspronkelijk geslachtsnaam of voor een combinatie van de naam van één van de adoptiefouders met de oorspronkelijke naam. Het uitgangspunt dat volle broertjes en zusjes dezelfde geslachtsnaam hebben wordt hiermee voor adoptiefkinderen verlaten ten gunste van de mogelijkheid om hun oorspronkelijke geslachtsnaam te behouden, al dan niet in combinatie met de geslachtsnaam of een deel van de geslachtsnaam van één adoptiefouder. Wordt gekozen voor een combinatie met de geslachtsnaam van één adoptiefouder, dan brengt het uitgangspunt van (zoveel mogelijk) eenheid van naam in het gezin wel met zich dat voor alle kinderen van de adoptieouders (eigen kinderen en geadopteerde kinderen) geldt dat steeds hetzelfde naamdeel van één ouder wordt gecombineerd met de oorspronkelijke naam van het kind. Alle kinderen in het gezin waarin de ouders meerdere kinderen hebben, al dan niet geadopteerd, hebben dan ten minste één naamdeel gemeen.

Ongewijzigd is het moment waarop de keuze moet worden gedaan, behoudens het overgangsrecht (zie hiervoor par. 5). Als de ouders met elkaar zijn gehuwd of een geregistreerd partnerschap hebben, doen zij uiterlijk op het moment van de aangifte van geboorte de naamskeuze. In geval van erkenning wordt de naamskeuze bij de erkenning gedaan. Voor het notariaat is en blijft dus van belang dat als de erkenning wordt gedaan bij notariële akte (art. 1:203 lid 1 onder b BW) tegelijkertijd de naamskeuze moet worden gedaan. Van de verklaring die de ouders hierover afleggen moet melding worden gemaakt in de akte van erkenning. In geval van een prenatale erkenning, kunnen ouders niet bij de aangifte van geboorte alsnog een andere keuze maken. Slechts wanneer de ouders nadien alsnog in het huwelijk treden of een geregistreerd partnerschap sluiten, kunnen zij ter gelegenheid hiervan wel een andere keuze doen (art. 1:5 lid 2 vierde volzin BW).

3. Vangnetnorm

Ouders hadden vanaf 1998 al wat te kiezen, maar hun mogelijkheden zijn met de nieuwe regeling straks flink uitgebreid. Naar verwachting zal dit echter niet betekenen dat vanaf volgend jaar heel veel kinderen direct getooid zullen worden met een gecombineerde geslachtsnaam. De minister voor Rechtsbescherming heeft door een publieksoverleg laten inventariseren hoeveel (aanstaande) ouders gebruik denken te maken van de mogelijkheid om aan hun kind een gecombineerde geslachtsnaam mee te geven. Uit de peiling blijkt dat van de ondervraagde potentiële ouders (leeftijd tussen de 25 en 45 jaar) 21% een gecombineerde geslachtsnaam voor hun kinderen zou willen (Bijlage bij *Kamerstukken II 2021/22*, 35990, nr. 6.). Tussen wat mensen zeggen en mensen uiteindelijk doen kan nog wel een behoorlijk verschil zitten, temeer omdat de ouders het ook nog eens moeten zijn over de keuze voor een gecombineerde geslachtsnaam voor hun kind. De minister voor Rechtsbescherming schatte daarom in dat rekening moet worden gehouden met een groep van ongeveer 10% van de ouders die straks gaat kiezen voor een gecombineerde geslachtsnaam (*Handelingen II 2021/22*, nr. 105, item 3, p. 112). Waar de wet ouders een keuze biedt in de geslachtsnaam van hun kind(eren), staat het ouders ook vrij om dat niet te doen. De wet regelt namelijk voor alle verschillende situaties welke geslachtsnaam een kind krijgt als de ouders niet tijdig de gezamenlijke verklaring betreffende hun keuze hebben afgelegd. Dat heeft tot gevolg dat als de wens van de ouders overeenkomt met de regeling zoals de wet die biedt, zij niet naar het gemeentehuis hoeven om daar samen hun verklaring af te leggen. De ambtenaar van de burgerlijke stand zal de geslachtsnaam van het kind zoals bepaald door de wet in de geboorteakte vermelden. Het voert te ver om in het bestek van dit artikel alle opties uitvoering te bespreken. Volstaan wordt met vast te stellen dat als een kind binnen huwelijk of geregistreerd partnerschap wordt geboren, het kind zonder een andersluidende keuze de geslachtsnaam van de vader verkrijgt. Wordt het kind buiten huwelijk of geregistreerd partnerschap geboren, dan krijgt het de geslachtsnaam van de moeder en behoudt het deze naam na erkenning of gerechtelijke vaststelling van het ouderschap. Dit, tenzij beide ouders tijdig gezamenlijk verklaren dat het de geslachtsnaam van de vader of een gecombineerde geslachtsnaam zal hebben. In Nederland wordt ongeveer de helft van het aantal eerste kinderen in een gezin (bij wie dus de naamskeuze kan worden gedaan) geboren binnen huwelijk of geregistreerd partnerschap en de rest erbuiten. Deze vangnetnorm pakt daarom in theorie ongeveer 50/50 uit: voor ongeveer de helft van het aantal gevallen schrijft de wet immers de geslachtsnaam van de moeder voor als vangnetnorm en in de andere helft de geslachtsnaam van de vader. In de literatuur en de parlementaire behandeling is deze vangnetnorm diverse keren onderwerp van discussie geweest. De Vereniging voor Vrouw en Recht/Clara Wichmann en het College voor de Rechten van de Mens pleiten voor een seksneutrale vangnetnorm. Een dergelijke norm zou bereikt kunnen worden door in de wet te bepalen

dat als ouders niet tijdig hun gezamenlijke verklaring met een andersluidende keuze afleggen het kind verplicht een gecombineerde geslachtsnaam krijgt, waarbij de volgorde van de naamdelen wordt bepaald door het alfabet. In ons voorbeeld zou het kind van meneer Jansen en mevrouw Bakker dan als geslachtsnaam Bakker Jansen krijgen. Een door Kamerleden Mutluer/Bromet ingediend amendement van die strekking haalde het echter niet (*Kamerstukken II 2021/22*, 35990, nr. 12; *Handelingen II 2021/22*, nr. 107, item 12, p. 1), en ook in de Eerste Kamer reageerde de minister afwijzend op verzoeken om alsnog te komen met een aanpassing van het wetsvoorstel op dit punt.

4. Aanpassing Boek 10 BW

De nieuwe wet voorziet tevens in een aanpassing van het voor het Europees deel van Nederland geldende Boek 10 BW. Deze wijziging geldt alleen voor het Europees Nederlandse BW. Het BES privaatrecht kent geen gecodificeerd internationaal privaatrecht. De wijziging betreft art. 10:19 en art. 10:25 BW. Met het gewijzigde art. 10:19 BW wordt een rechtskeuze ingevoerd voor vreemdelingen (dus personen die niet de Nederlandse nationaliteit bezitten) die meerdere vreemde nationaliteiten hebben. Het nieuwe derde lid van art. 10:25 BW bevat een extra naamskeuzemogelijkheid waarmee Nederlandse kinderen met daarnaast een of meer andere nationaliteiten de geslachtsnaam kunnen krijgen die zij naar het recht van hun andere nationaliteit kunnen krijgen. Dit is geen rechtskeuze, maar de mogelijkheid om een naam te kiezen die zij enkel zouden kunnen hebben volgens het recht van de staat van een andere nationaliteit. Een eventuele latere geslachtsnaamswijziging op grond van art. 3a Besluit geslachtsnaamswijziging is dan niet langer nodig om bijvoorbeeld ervoor te zorgen dat volle broers en zusjes allen dezelfde geslachtsnaam dragen.

5. Overgangsrecht

Het bij de Tweede Kamer ingediende wetsvoorstel bevatte geen overgangsrecht en dat betekent dat de nieuwe regeling alleen zou gelden voor ‘nieuwe gevallen’. Onder meer naar aanleiding van kritische vragen in het verslag van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid van de Tweede Kamer (*Kamerstukken II 2021/22*, 35990, nr. 5) stelde de minister voor Rechtsbescherming bij nota van wijziging alsnog een beperkte overgangsregeling voor (*Kamerstukken II 2021/22*, 35990, nr. 7). Met het aannemen van het amendement Ellian/Van Ginneken (*Kamerstukken II 2021/22*, 35990, nr. 11 en *Handelingen II 2021/22*, nr. 107, item 12, p. 1) werd de overgangsregeling nog iets verruimd. Het overgangsrecht bepaalt dat ouders gedurende heel 2024 een hernieuwde naamskeuze kunnen uitbrengen indien hun enige of oudste kind is geboren op of na 1 januari 2016. De keuze geldt in verband met de eenheid van naam in het gezin ook voor alle eventueel daarna geboren kinderen van deze ouders. De reden voor de leeftijdsbeperking is dat, gelet op de naam als onderdeel van de identiteit, volgens vast beleid terughoudend wordt omgegaan met de wijzi-

ging van de naam van kinderen. Voor jonge kinderen die zich nog niet zo zeer bewust zijn van de geslachtsnaam die zij dragen, geldt volgens de minister minder sterk dat hun identiteit wordt aangetast als hun naam wijzigt, temeer omdat de mogelijkheid tot aanpassing van de geslachtsnaam geen verlies van de oorspronkelijke geslachtsnaam van het kind oplevert, maar bestaat in een toevoeging van de naam van de andere ouder. Oudere kinderen zullen zich in toenemende mate bewust zijn van de geslachtsnaam die zij dragen. Voor hen achtte de minister het dan ook van belang om de terughoudendheid bij het wijzigen van hun geslachtsnaam te handhaven. Een ander onderdeel van het overgangsrecht vormt de bepaling dat de ouders van een ongeboren kind dat voor 1 januari 2024 is erkend en op of na 1 januari 2024 wordt geboren door de ambtenaar van de burgerlijke stand bij de geboorteaangifte opnieuw in de gelegenheid worden gesteld om een naamskeuze te doen. Dat betekent dat als de ouders bij de erkenning een naamskeuze hebben gedaan voor de naam van de vader (of geen naamskeuze hebben gedaan, waardoor het kind de geslachtsnaam van de moeder heeft gekregen), deze ouders ervoor kunnen kiezen om in plaats van de geslachtsnaam die het kind kreeg het alsnog een gecombineerde geslachtsnaam te geven. Het overgangsrecht vormt hiermee een afwijking van het bepaalde in art. 1:5 lid 2 BW dat de naamskeuze ter gelegenheid van de erkenning moet zijn gedaan. Het bieden van de mogelijkheid van het doen van een hernieuwde naamskeuze brengt voor de gemeenten extra kosten met zich waarvoor geen ruimte is in de begroting van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Ouders die een hernieuwde naamskeuze willen doen, dienen deze kosten zelf te betalen. Het exacte bedrag moet nog worden vastgesteld, maar werd door de minister ingeschat op circa € 50 voor het oudste of enige kind en circa € 37,50 voor eventuele volgende kinderen. De ouders kunnen hun gezamenlijke verklaring betreffende de gecombineerde geslachtsnaam afleggen ten overstaan van iedere ambtenaar van de burgerlijke stand. Zij behoeven daarvoor dus niet naar de gemeente waarin het kind is geboren. Het overgangsrecht geldt eveneens voor adoptiekinderen voor wie de ouders bij de rechter hun naamskeuze hebben gedaan. Ouders moeten naast deze kosten ook rekening houden met kosten verbonden aan de vervanging van eventuele identiteitsbewijzen van de kinderen.

6. Ten slotte

De Wet introductie gecombineerde geslachtsnaam komt tegemoet aan de wens van ouders die graag willen dat de geslachtsnaam van hun kind verbondenheid met hen allebei én hun beider families uitdrukt in plaats van met slechts één ouder en diens familie. Met de invoering op 1 januari 2024 gaat een langgekoesterde wens van deze groep ouders in vervulling, terwijl ouders die hechten aan een traditioneler naamrecht er geen last van hoeven te hebben. De mogelijkheid om alleen de geslachtsnaam van de vader aan de kinderen door te geven, blijft immers bestaan. Met de nieuwe wet is het naamrecht er echter niet echt eenvoudi-

ger op geworden. De juridische professionals die te maken krijgen met de extra keuzemogelijkheid zullen zich wellicht net als voorheen de implicaties van deze nieuwe wet snel eigen maken. De notaris zal, gelet op de geringe aantallen notariële erkenningen in de praktijk niet vaak worden geconfronteerd met deze regeling. Wel zal hij in het enkele geval dat hij een akte van erkenning opmaakt, na dienen te gaan welke keuze de ouders nu precies hebben. En hij zal zich er van bewust moeten zijn dat als ouders eenmaal hun keuze hebben gemaakt – waarbij het niet maken van een keuze ook een keuze is – en hij hun eventuele gezamenlijk

afgelegde verklaring in de akte van erkenning heeft opgenomen, deze slechts in uitzonderingsgevallen nog kan worden herzien. Het zal dus ook voor de incidentele wetstoepasser, zoals de notaris op dit terrein is, zeker de eerste tijd – tot de dubbele geslachtsnaam in Nederland is ingeburgerd – zaak zijn om goed op te letten als hij een erkenningsakte opmaakt.

Over de auteur**E.C.C. Punselie**

Freelance docent/onderzoeker personen- en familierecht.